Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta EU:n 2040 ilmastotavoitteeksi sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä (nk. 2040-tiedonanto)

Liikenne- ja viestintävaliokunta keskiviikko 3.4.2024 klo 12.15 / E 10/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Paltan ja SHLL:n yhteislausunto

Paltan ja SHLL:n yleiset tavoitteet ilmasto- sekä liikennepolitiikassa

<u>Liitot pitävät lausunnolla olevassa E-kirjeessä 10/2024 vp Suomen kantoja perusteltuina ja ne ovat hyvin linjassa liittojen omien ilmastolinjausten kanssa</u>

- Palta ja SHLL ovat sitoutunut uudistamaan EU:n ja Suomen ilmastopolitiikkaa siten, että teemme oman osamme maailman keskilämpötilan nousun rajoittamiseksi 1,5 asteeseen.

- Liitot tukevat Suomen tavoitetta olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja EU:n ilmastotoimet on rakennettava siten, että koko unioni saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään 2050 mennessä.

- Siirtymässä hiilineutraaliuuteen tulee varmistaa, että ilmasto- ja ympäristövelvoitteet ovat globaalissa kilpailussa toimiville yrityksille mahdollisimman tasapuolisia *(erityisesti lento- ja meriliikenne)*

- Päästöjä vähennettäessä tulee päättäjien, niin Suomessa kuin muualla EU:ssa, huolehtia siitä, että yritysten liikenteeseen ja logistiikkaan kohdistuvat kustannukset ovat kilpailukykyisiä, sillä kilpailukykyinen liikenne ja logistiikka ovat elinvoimaisen talouden perustekijä.

Liittojen näkemykset Suomen kannoista komission 2040-tiedonantoon

”Eurooppalaisten arjen kustannusten tasoon ja elinkeinoelämän kilpailukykyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota sekä varmistettava, että toimet tukevat myös EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyä.”

- Keskeinen linjaus, sillä puhtaassa siirtymässä ja erityisesti sen alkuvaiheessa päästöjen vähentäminen tulee aiheuttamaan merkittäviä lisäkustannuksia. Tärkeää on kuitenkin muistaa se, että ilmastotoimien tekemättä jättäminen, kuten 2040-tiedonannossa myös todetaan, aiheuttaisi suurempia ja kasvavia kustannuksia tulevaisuudessa.

”EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä.” ja
”2040 ilmastotavoitteen saavuttamisen keinojen pääpainon tulee olla päästövähennyksissä.”

- EU:n ilmastopolitiikan tulee olla pitkäjänteistä, ennakoitavaa ja kustannustehokasta. Politiikkaympäristössä yllättävät muutokset aiheuttavat toimijoille epävarmuutta ja vaikeuttavat kustannustehokkaiden päästövähennystoimien suunnittelua.

Liittojen näkemykset Suomen kannoista komission 2040-tiedonantoon

”Suomi tukee komission ehdotusta asettaa EU:lle vuodelle 2040 90 %:n nettopäästövähennystavoite, joka kattaa sekä päästöt että poistumat.”

- Kasvihuonekaasujen vuoden 2040 nettovähennystavoite voidaan asettaa vuodesta 2030 vuoteen 2050 ulottuvan lineaarisen suoran yläpuolelle (77,5 % -> 90 %) komission esittämällä tavalla, jos EU:n energia- ja ilmastopolitiikan rakenne on toimiva ja kustannustehokas
  (-> markkinatalouden mekanismien hyödyntäminen sekä tehokas ja ennakoiva sääntely).

Suomi katsoo, että ”tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan, teollisuuspolitiikan, digipolitiikan ja sisämarkkinoiden kehittämisen välisten kytkösten vahvistaminen päästöjen hinnoittelun ja sääntelyn tehostamisen rinnalla tukee tavoitetta EU:n talouden kestävästä ja globaalisti kilpailukykyisestä uudistumisesta.”

- *Tärkeä linjaus. Digitalisaatio ja innovaatiot ovat keskeisessä roolissa ilmastonmuutoksen torjunnassa ja esimerkiksi uusien päästövähennyksiin tähtäävien palveluratkaisujen mahdollistajina.*

Liittojen näkemykset Suomen kannoista komission 2040-tiedonantoon

”Suomi yhtyy tiedonannon arvioon siitä, että EU:n 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseksi päästöjä tulisi vähentää kaikilla sektoreilla.”

- Minkään toimialan tai toiminnon ei tulisi olla poikkeusasemassa päästöjen vähentämisessä.
- Päästövähennyksiä toteutettaessa on sallittava maksimaaliset joustot niin EU-tasolla kuin kansainvälisesti, jotta päästövähennykset voidaan toteuttaa siellä, missä ne kustannustehokkaimmin ovat saavutettavissa.
- Joustoille tarvitaan selkeät ja ympäristön kannalta rehelliset ja suoraselkäiset pelisäännöt.

Liittojen näkemykset Suomen kannoista komission 2040-tiedonantoon

”Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että komissio ei tiedonannossa ehdota uusia politiikkatoimia liikenteen päästöjen vähentämiseksi, vaan päästövähennykset nojaavat olemassa oleviin aloitteisiin ja toimiin.”

- Nykyisen komission aikana Fit for 55 -lainsäädäntöpaketti on tuonut liikenteeseen paljon uutta ja merkittävästi päästöihin vaikuttavaa lainsäädäntöä, josta osaa ollaan vasta implementoimassa kansallisiin lainsäädäntöihin.
- Keskeistä EU:ssa on keskittyä FF55 -lainsäädännön tehokkaaseen toimeenpanoon ja kehittämiseen.

”Suomi yhtyy komission näkemykseen, että lento- ja meriliikenteen vähäpäästöisten ja päästöttömien polttoaineiden saatavuutta olisi tärkeää parantaa myös huomioiden alojen kilpailukyky.”

- EU:n lainsäädännössä paljon painoarvot saavat liikenteen uusiutuvat päästöttömät polttoaineet, joiden niukkuus kuitenkin aiheuttaa merkittävän kustannushaasteen alan toimijoille.

Liittojen kommentit Suomen tarkennettuihin ennakkovaikuttamiskantoihin EU:n 2040 ilmasto-tavoitteen saavuttamiseksi

Päästökauppa

- EU:n yleinen päästökauppa on keskeisin ja tehokkain tapa vähentää hiilidioksidipäästöjä.
- EU:n päästövähennystavoitteita tiukentavat lisätoimet tulee painottaa päästökauppasektorille niin suuressa määrin kuin mahdollista, jotta päästövähennysten kokonaiskustannukset pysyvät kohtuullisina.

Nykyinen taakanjakosektori mukaan lukien maatalous

- Liitot yhtyvät Suomen näkemyksiin taakanjakosektorista.
- Liitot kuitenkin katsovat, että EU:n nykyistä ilmastopolitiikan kehikkoa tulisi yksinkertaistaa vuoden 2030 jälkeiselle ajalle. ETS2:n käyttöönoton myötä suuri määrä kasvihuonekaasupäästöjä tulee kuulumaan sekä uuteen päästökauppaan että ns. taakanjakosektorille, jossa jäsenmailla on omat velvoitteensa. Yksinkertaisuuden ja kustannustehokkuuden vuoksi taakanjakosektori tulisi lakkauttaa ja siihen kuuluvat päästölähteet siirtää muille sektoreille vuodesta 2031 alkaen.

Liittojen kommentit Suomen tarkennettuihin ennakkovaikuttamiskantoihin EU:n 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseksi

Liikennettä koskevan sääntelyn kehittäminen

- Liitot toteavat, että Suomen kannasta puuttuu raideliikennenäkökulma.
  Raideliikenne on ympäristöystävällinen ja energiatehokas liikennemuoto, jonka kulkumuoto-osuuden kasvu edistää EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista. Liitot katsovat, että Suomen kannassa tulisi ilmetä raideliikenteen potentiaali puhtaassa siirtymässä niin energiatehokkuuden kuin päästöjenkin näkökulmasta. EU:n Kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategiassa on myös asetettu tavoitteet kulkumuotosiirtymästä muista liikennemuodoista raiteille.
- Liitot ehdottavat, että E-kirjelmässä mainittua Suomen kantaa täydennettäisiin edellä kuvatulla raideliikennettä koskevalla huomiolla.

Tiedonannon vaikutukset EU:n liikennesektorilla

Tiedonannossa ei ehdoteta uusia politiikkatoimia tai aseteta uusia liikennesektoria koskevia tavoitteita.

Muistion sivulla 15 todetaan, että jo tehdyillä EU-päätöksillä ***”liikenteen päästöjen arvioidaan vähentyvän vuoteen 2040 mennessä lähes 80 % verrattuna vuoteen 2015. Liikennesektori vapautuu hiilestä olemassa olevan 55 –valmiuspaketin toimeenpanolla, joka sisältää teknologisia ratkaisuja ja hiilen hinnoittelua, sekä tehokkaan ja multimodaalisen liikennejärjestelmän avulla.”***

- Koska 2040-tiedonannossa tavoitteena on 90 %:n nettopäästövähennystavoite ja liikenteen nykyisillä toimenpiteillä ollaan saavuttamassa vain 80 % tarkoittaa se, että myös liikenteeltä tullaan tarvitsemaan uusia lisäpäästövähennystoimenpiteitä vuoden 2030 jälkeen, jotta EU:ssa fossiiliton liikenne on realistista vuonna 2050.

- Suomessa hallituksen tulee panostaa vahvasti liikenteen puhtaaseen siirtymää edistäviin ja nopeuttaviin toimenpiteisiin jo nyt, sillä mitä aiemmin ja päättäväisemmin jo tiedossa oleviin keinoihin vähentää liikenteen päästöjä panostetaan, sitä paremmin on aikaa saavuttaa liikenteen päästövähennystavoitteet, mikä myös osaltaan parantaa Suomen logistista saavutettavuutta ja kilpailukykyä.